

Розділ 3

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

УДК 377

Величко Н.О.

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕТОДИСТІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Постановка проблеми. В умовах інтенсивних змін та формування нових концептуальних основ, впровадження сучасних методик і технологій навчання, що відбуваються в системі освіти, важливого значення набуває проблема підвищення рівня та якості методичної роботи у навчальних закладах. Суттєво зростають вимоги до якісних характеристик методистів, діяльність яких пов'язана з фаховою поліфункціональністю, багатопредметністю, розгалуженістю емоційно-комунікативної сфери під час взаємодії з педагогічними працівниками, учнями та ін.

«Методична робота – важлива складова післядипломної педагогічної освіти, що має цілісну систему дій і заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації та професійної майстерності кожного педагогічного працівника, розвиток творчого потенціалу педагогічних колективів навчальних закладів, досягнення позитивних результатів навчально-виховного процесу. Вона має ґрунтуватися на сучасних досягненнях психолого-педагогічної науки з урахуванням досвіду діяльності педагогів і конкретного аналізу результатів навчально-виховного процесу» [1].

Важливою ланкою є методична робота у системі професійно-технічної освіти, яка відповідає за реалізацію інноваційних процесів, а саме: розробка нових освітніх програм, навчальних планів, написання навчально-методичної літератури, підготовка необхідної документації згідно з новими принципами організації навчального процесу та багато іншого.

Особливості методичної роботи у професійно-технічній освіті (ПТО) зумовлені нормативно-правовим забезпеченням, галузевим спрямуванням навчального закладу, показниками його діяльності та прагненням до впровадження новітніх освітніх технологій. Ці процеси потребують системного розвитку професійної компетентності методистів професійно-технічних навчальних закладів.

Наразі у розвитку професійної компетентності методистів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) важлива роль належить підвищенню їх кваліфікаційного рівня й, зокрема, у міжкурсовий період. На цьому зроблено акцент у Законі України «Про професійно-технічну освіту» (1998), Концепції розвитку професійно-технічної освіти (2004), Концепції розвитку післядипломної освіти (2006), Концепції державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки (2010), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2011) та в інших нормативно-правових документах.

Концептуальні положення щодо методичної роботи в професійно-технічному навчальному закладі визначаються згідно з Концепцією Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки, Указами Президента України «Про додаткові заходи щодо вдосконалення професійно-технічної освіти в Україні» (2004) та «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» (2008); «Про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах, затверджене наказом МОН України» (2010), «Про атестацію педагогічних працівників України» (2010), Положеннями «Про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі» (2000), «Про удосконалення методичної роботи в системі професійно-технічної освіти» (2000), «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (2000), Статутом навчального закладу та іншими нормативно-правовими актами в галузі освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Водночас у центрі уваги різноманітних досліджень вчених знаходяться зміст методичної роботи в навчальних закладах (Е. Ідіатуллін, М. Кравцов, Е. Кузнецова, В. Максимова, Т. Оліфіренко, Н. Ерганова); методична робота в системі підвищення кваліфікації працівників освіти (Т. Гущина, К. Золота, В. Калита, Ю. Махова, Є. Рябишева, Л. Шевчук); розвиток професійної компетентності педагогів у системі методичної роботи (І. Жерносок, А. Зубков, М. Поташник, В. Пуцов, Н. Самойленко, Л. Сушенцева та ін.).

У сучасних працях науковців висвітлено особливості розвитку методичної компетентності майстрів виробничого навчання (Н. Самойленко); теоретико-методологічного аналізу проблем післядипломної освіти (Г. Єльнікова, І. Зязюн, В. Олійник); формування методичної компетентності

педагогів (Т. Гущина); розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарного циклу вищих навчальних закладів (Ю. Присяжнюк); розвитку методичної компетентності викладачів спеціальних дисциплін професійної школи (Т. Кочарян); розвитку методичної компетентності вчителів загальноосвітніх закладів (О. Зубкова) та ін.

Аналіз різних періодів розвитку вітчизняної системи освіти та її методичного супроводу свідчить про недостатній рівень необхідних матеріалів для розвитку професійної компетентності методистів, а саме у системі професійно-технічної освіти.

Наразі актуальною є **проблема** окреслення професійних обов'язків методистів ПТНЗ згідно з сучасними вимогами та підходами до системного розвитку їх професійної компетентності, адже на дійсний час теоретичні і методологічні основи розвитку, а також методичні підходи майже відсутні.

Тому **метою статті** є розкриття доцільності і важливості розроблення наукових підходів для розв'язання проблеми розвитку професійної компетентності методистів професійно-технічних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Зміна парадигми освіти з традиційної на інноваційну спонукає професійно-технічну освіту до вдосконалення діяльності методистів ПТНЗ, які повинні не тільки добре володіти науково-методичними аспектами, легко орієнтуватися в новітніх наукових дослідженнях, а й бути професійно компетентними.

Сучасне суспільство потребує ерудованого фахівця, професійно компетентного, який вільно і критично мислить, готовий до дослідницької роботи, реалізації особистісного підходу щодо проектування стратегії власного професійного розвитку та здатного самоактуалізуватися в професійній діяльності.

Розвиток професійної компетентності методиста ПТНЗ буде здійснюватись за умови теоретичного, методологічного, методичного обґрунтування; розуміння професійної компетентності методиста як системного, багатомірного, інваріантного, інноваційного процесу, який містить пізнавальну, особистісну та операційно-процесуальну складові.

Уміння працювати методистом у системі ПТО вимагає неперервного цілісного процесу вдосконалення впродовж усієї професійної діяльності, що охоплює організовані множини структурних елементів, котрі діалектично взаємозумовлені, взаємозалежні й детермінуються багатьма чинниками, серед яких провідними є врахування сучасного стану і перспектив розвитку наукового знання. Означені чинники істотно впливають на різні компоненти системи професійного розвитку педагогічних працівників системи ПТО. Адже успішність функціонування освітньої системи багато в чому визначається професіоналізмом педагогічних працівників, готових до організації й здійснення загальноосвітньої, спеціальної і загально-технічної підготовки майбутніх фахівців для сучасного ринку праці.

Сучасний методист повинен системно працювати над науково-методичною проблемою ПТНЗ; досконало володіти уміннями написання методичного забезпечення, правилами оформлення навчально-методичних матеріалів для реєстрації та отримання грифу, працювати з педагогічними працівниками у передатестаційний період та багато іншого.

Професійна компетентність методиста передбачає майстерність не тільки детально виконувати перелік вищезазначених завдань, але й уміння методично грамотно і в той же час доступно пояснювати педагогічним працівникам ПТНЗ особливості тої чи іншої роботи.

Водночас професійна компетентність методиста охоплює різноманітні компетентності: методичну, освітньо-професійну, загальнокультурну, соціально-психологічну, педагогічну, інформаційну, інформаційно-аналітичну, інформаційно-інноваційну, комунікативно-ділову, управлінську, організаторську, науково-дослідницьку. Даний перелік потребує доповнення, систематизації та ґрунтового опису кожної компетентності, яка є складовою багатогранної діяльності методиста ПТНЗ.

Також на сьогодні не визначена повноправна роль методичної роботи в підвищенні якості освіти у ПТНЗ; не склалася система методичної роботи відповідно до окреслених критеріїв функціонування ПТНЗ.

Актуальність і доцільність заявленої проблеми щодо необхідності розробки теоретичних і методичних основ розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ зумовлено необхідністю подолання низки *суперечностей* між:

- наявністю феномена професійної компетентності методистів ПТНЗ і недостатнім аналізом процесу розвитку професійної компетентності методистів у системі ПТО;

- зростаючою потребою до готовності методистів ПТНЗ до професійної діяльності у сучасних соціально-економічних умовах та недостатнім для задоволення цих вимог поінформуванням про зарубіжний і вітчизняний досвід з даної проблеми;

- необхідністю цілеспрямованого розвитку професійної компетентності методистів, адаптованої до вимог законодавства, сучасної інноваційної діяльності та браком відповідної концепції (наукових розробок) з цієї проблеми;

- існуючим досвідом методичної роботи у професійно-технічній освіті та відсутністю необхідних методик дослідження щодо розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ з урахуванням сучасних вимог;

- необхідністю уточнення методологічного підходу, щодо розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ та відсутністю наукових досліджень у педагогічній науці;

- зростаючою потребою системи ПТО у методистах, готових до інноваційної, самоосвітньої і дослідницької діяльності та відсутністю методичних основ розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ.

Подолання означених суперечностей можливо за умови вирішення теоретичних і практичних проблем у напрямі розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ. А наслідком цієї роботи будуть зміни і доповнення до функціональних обов'язків та посадових інструкцій методистів ПТНЗ.

Необхідно зазначити, що розвиток професійної компетентності методистів ПТНЗ є наскрізним, поетапним процесом, який інтегрує всі види вдосконалення, та є системотвірним компонентом професійно-педагогічної діяльності. Професійна діяльність методиста неможлива без урахуванням соціально-економічних і науково-методичних підходів та спрямовується на творче використання знань, умінь, досвіду та гнучке і мобільне надання необхідної методичної допомоги педагогічним працівникам ПТНЗ у вирішенні педагогічних і виробничих завдань.

Теоретико-методологічною основою розвитку професійної компетентності методиста ПТНЗ повинна бути модель професійної компетентності методиста на компетентнісно-діяльнісній основі, а також створення сучасної програми розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ у міжкурсовий період; доопрацювання існуючої програми підвищення кваліфікації методистів з урахуванням вимог сьогодення; впровадження інноваційних технологій розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У сучасних умовах існує потреба в методисті з особистісно-гуманістичною орієнтацією, креативністю мислення з елементами рефлексивної культури, високими комунікабельними здібностями, який володіє новітніми педагогічними технологіями та добре орієнтується в методичній діяльності. Ґрунтовне вивчення професійної діяльності методиста в ПТНЗ та створення моделі розвитку професійної компетентності буде сприяти вдосконаленню професійно необхідних якостей методиста.

Відповідно до впровадження проблемно-розвивальної, проектної технології, інноваційних технологій, а також самоосвітньої і дослідницької діяльності для розвитку професійної компетентності методистів значно змінить характер діяльності методиста та вимогати від нього високої загальнонаукової і спеціальної підготовки, самоорганізації і самоактуалізації, постійної модернізації професійної компетентності.

Вирішення окреслених проблем, пов'язаних з розвитком професійної компетентності методистів ПТНЗ, можливо у разі розв'язання наступних завдань:

1. Вивчити стан проблеми розвитку професійної компетентності методистів у системі професійної освіти.

2. Обґрунтувати концептуальні засади розвитку професійної компетентності методистів професійно-технічних навчальних закладів.

3. Теоретично обґрунтувати наукові підходи, сучасні чинники та принципи розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ.

4. Визначити критерії, показники та рівні розвитку професійної компетентності методистів професійно-технічних навчальних закладів.

5. Розробити та експериментально перевірити модель розвитку професійної компетентності методистів професійно-технічних навчальних закладів.

6. Розробити та апробувати методичний супровід розвитку професійної компетентності методистів професійно-технічних навчальних закладів.

7. Здійснити прогностичне обґрунтування перспектив розвитку професійної компетентності методистів професійно-технічних навчальних закладів.

Виконання завдань потребує наступних дій, а саме: розробки теоретико-методологічних основ розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ; визначення сучасних чинників і принципів, що впливають на розвиток професійної компетентності методистів ПТНЗ; обґрунтування на теоретичному рівні моделі розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ; обґрунтування рівнів розвитку, параметрів і критеріїв професійної компетентності методистів ПТНЗ; апробування методики діагностики розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ; обґрунтування особливостей функціонування моделі розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ; вдосконалення змісту самоосвітньої діяльності методистів ПТНЗ; впровадження дослідницької діяльності у роботу методистів ПТНЗ; вдосконалення підходів до розробки методичної документації.

Література:

1. Наказ Міністерства освіти і науки України. «Рекомендації щодо організації і проведення методичної роботи з педагогічними кадрами в системі післядипломної педагогічної освіти». – №1/9-318 від 03.07.2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.ru/zakon.nau.ua/?...Документи%20Міносвіти%20>.

У статті розкривається проблема підвищення рівня та якості методичної роботи у ПТНЗ. Проаналізовано нормативно-правове і наукове забезпечення супроводу методичної роботи в освіті. Розглядаються доцільності та важливості розробки наукових підходів для розв'язання проблеми розвитку професійної компетентності методистів. Окреслено низку суперечностей щодо необхідності розробки теоретичних і методичних основ розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ. Запропоновано ряд заходів на виконання поставлених завдань щодо розвитку професійної компетентності методистів ПТНЗ.

Ключові слова: професійна компетентність, інноваційна діяльність, методист, науково-методична діяльність, між курсовий період, професійний розвиток.

Величко Н. Проблема развития профессиональной компетентности методистов профессионально-технических учебных заведений.

В статье раскрывается проблема повышения уровня и качества методической работы в ПТУ. Проанализированы нормативно-правовое и научное обоснование методической работы в образовании. Рассматривается целесообразность разработки научных подходов для решения проблемы развития профессиональной компетентности методистов. Определены ряд противоречий для разработки теоретических и методических основ развития профессиональной компетентности методистов ПТУ. Предложены мероприятия по выполнению поставленных задач для развития профессиональной компетентности методистов ПТУ.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, инновационная деятельность, методист, научно-методическая деятельность, межкурсовой период, профессиональное развитие.

Velichko N. The problem of professional competence of trainers of vocational schools.

The article deals with the problem to increase the level and quality of the methodological work in VET. Analysis of regulatory and scientific support methodological work in education. We consider the feasibility and importance of developing scientific approaches to solving the problems of professional competence of trainers. Outlined a number of controversies regarding the need to develop theoretical and methodological foundations of professional competence of VET trainers. A number of measures to implement the objectives of the professional competence of VET trainers.

Keywords: professional competence, innovation, Methodist, scientific and methodological activities between course time and professional development.